

OTDK-DOLGOZAT

Lupkovics Gabriella
BA
Pataki Zita
BA

2013.

FIKTÍV SZÁMLÁKKAL ELKÖVETETT VISSZAÉLÉSEK

ABUSES WITH PRO FORMA INVOICES

Lupkovics Gabriella

Pataki Zita

Kézirat lezárása: 2012. április 2.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	1
1. AKTUÁLIS GAZDASÁGI HELYZETÜNK	3
2. A FIKTÍV SZÁMLA	6
2.1. A FIKTÍV SZÁMLA FOGALMA ÉS ESETEI	6
3. LÁNCÉRTÉKESÍTÉSEK	11
3.1. A LÁNCÉRTÉKESÍTÉSEN ALAPULÓ CSALÁS LÉNYEGE	11
3.2. A LÁNCÉRTÉKESÍTÉSEN ALAPULÓ CSALÁS ÁLTALÁNOS JEGYEI	12
3.3. KÖZÖSSÉGEN BELÜLI BESZERZÉSSSEL VALÓ VISSZAÉLÉS	12
3.4. KÖZÖSSÉGEN BELÜLI ADÓMENTES ÉRTÉKESÍTÉSSSEL ÉS EXPORTTAL VALÓ VISSZAÉLÉS	13
4. ELLENŐRZÉSI TEVÉKENYSÉG	14
4.1. ELMÚLT ÉVEK ELLENŐRZÉSI EREDMÉNYEI	14
4.2. ELLENŐRZÉSI TEVÉKENYSÉG FOLYAMATA	15
4.2.1. Ellenőrzések határideje.....	21
4.2.2. Szankciók	22
5. FIKTÍV SZÁMLÁK BIZONYÍTÁSÁNAK MENETE.....	24
6. JOGESETEK	26
7. BÜNTETŐFELJELENTÉSEK.....	31
ÖSSZEGZÉS.....	33
IRODALOMJEGYZÉK	36

BEVEZETÉS

Dolgozatunk témája a mai gazdasági életet egyre jobban sújtó fiktív számlákkal elkövetett visszaélések, ezek esetei, feltárásukra vonatkozó ellenőrzési lehetőségek bemutatása. Aktuális gazdasági helyzetünkre vonatkozóan szeretnénk kiemelni azokat az okokat, amelyek magyarázatul szolgálhatnak a növekvő arányú csalásokra. Mélyinterjút készítettünk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal egyik kormánytisztviselőjével, aki mélyebb betekintést nyújt számunkra az ellenőrzési tevékenységbe, annak menetébe, feltárja a legtöbbször előforduló nem jogkövető magatartásokat, illetve ismerteti tapasztalatait az ellenőrzéssel kapcsolatban. Konkrét belföldi és közösségen belüli esettanulmányok bemutatásával szemléltetjük az előforduló visszaéléseket, különös tekintettel az általános forgalmi adó (továbbiakban: áfa) adónemre. A nem jogkövető magatartások legnagyobb arányban az áfa adónemet érintik, ezért dolgozatunkban különös tekintettel az áfa visszaélések előfordulásának eseteit mutatjuk be. Az elkövetett szabálytalanság, illetve adóhiány után kiszabható szankciók fajtáit is részletezzük.

A sajtóban egyre többet hangoztatott számlagyárak, általuk kibocsátott fiktív számlák keltették fel érdeklődésünket, és úgy döntöttünk, közelebből szeretnénk megismerni a problémát, ezért választottuk dolgozatunk témájává. Napjainkban került napvilágra például az Electro World adócsalása, ahol több százmilliós visszaélés gyanúja merült fel. Júliusban, a fizetéseképtelenség határára sodródott Electro World-nél tartott házkutatás során megállapításra került, hogy a bűnügy háttérében egy évek óta számlagyárként működő társaság – a Bender Log Befektetési Zrt. - áll, amely több százmillió forint értékben bocsátott ki fiktív számlákat a műszaki cikkeket forgalmazó cégbirodalom számára. A pénzügyi nyomozók számítógépeket, mobiltelefonokat és több raklapnyi cégiratot foglaltak le több helyszínen. Nem az Electro World volt az egyetlen, amelyet a számlagyárként működő társaság fiktív számlákkal látott el; a társaság „ügyfelei” között mamutcégek is megtalálhatóak, a részükre kibocsátott fiktív számlák összértéke meghaladhatja a 15 milliárd forintot.

Egy másik, országhatárunkon átnyúló visszaélésre is fény derült a közelmúltban. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal Észak-magyarországi Regionális Bűnügyi Igazgatóságának pénzügyi nyomozói 1,2 milliárd forintnak megfelelő értékpapírt foglaltak le. Az érintett elkövetői kör egy romániai gazdasági társaság nevében vásárolt fel nagy mennyiségű

gabonát azzal a látszattal, hogy külföldön értékesíti, azonban a szállítmányok soha nem hagyták el Magyarország területét. Az áru kiszállítását ugyanis hamis fuvarlevelekkel igazolta egy magyar állampolgár által vezetett szlovák cég, miközben a nettó értéken vásárolt gabonát valójában belföldön adták el áfával növelt áron. Az elkövetők – a belföldi értékesítéssel keletkező áfa fizetési kötelezettséget kijátszva – több mint félmilliárd forinttal rövidítették meg a költségvetést.

A pénzügyi nyomozók egyszerre ötven helyszínen tartottak házkutatást, három főt elfogtak, és gyanúsítottként kihallgattak adóbevételt különösen nagy, vagy azt meghaladó mértékben csökkentő adócsalás büntett gyanúja miatt. Az érintett cégek bankszámláján tartott 1,2 milliárd forintnak megfelelő összegű értékpapírt biztosítékként lefoglalták. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság elrendelte az elkövetők előzetes letartóztatását. Az adócsalók 2-től 8 évig terjedő szabadságvesztésre számíthatnak.

A fiktív ügyleteken belül külön említést érdemelnek az országhatáron átnyúló, több gazdasági szereplőt, „láncszemet” érintő láncértékesítéssel megvalósított csalások.

Az adóhatóság vizsgálatai az aktuális gazdasági folyamatokra, az adópolitikai célkitűzésekre, a jogszabályváltozásokra, a gazdálkodási típusokra, az adóbevételi érdekeket leginkább sértő magatartásformákra, illetőleg az adóbevételi szempontból legnagyobb kockázatot jelentő adózói csoportokra kiemelt figyelmet fordít.

Fontosnak tartjuk a jogszabályok betartását, a fiktivitás elleni küzdelmet, a jogsértők elleni fokozottabb fellépést, valamint a büntetőtételek szigorítását, mivel jelenleg is nagy szakadék van a társadalom alsó, illetve felső rétege között. Ez a jelenség irritálja a lakosságot, ezért egyre gyakoribbak a névtelen bejelentések a gyors meggazdagodók ellen, amelyeket több esetben bizonyítékokkal is alátámasztanak.

1. AKTUÁLIS GAZDASÁGI HELYZETÜNK

Ahhoz, hogy megértsük a feketegazdaság egyre növekvő jelenlétét, először szeretnénk bemutatni azokat az okokat, amelyek leggyakrabban nem jogkövető magatartásra ösztönöznek.

A 2007-ben az Egyesült Államokban kirobbant gazdasági válság Magyarországon is érezteti hatását: a közép-európai régióban országunk a legsebezhetőbb. Az államadósság hiányát finanszírozni kell, és ennek a terhe gyakran az állampolgárokra hárul. A költségvetés bevételeinek döntő részét, 97,7%-ot, az adókból származó befizetések adják. Ennek növelése érdekében az állam egyre magasabb kulcsú adókat vet ki.

A következőkben azokkal az adónemekkel kívánunk foglalkozni, amelyek egy vállalkozás tevékenységét közvetlenül befolyásolják.

A 2010. évben, évközben hatályba lépett szabályozás értelmében a költségvetési egyensúly biztosítása érdekében - a kölcsönös felelősségvállalás elve alapján - bizonyos ágazatok a 2010-2012-es időszakban a korábbiaktól nagyobb súllyal vesznek részt a közterhek viselésében.

A pénzügyi szervezetek különadójából a 2011. évi költségvetésnek 187 milliárd forint bevétele keletkezhet. A különadó alapja és mértéke a különböző tevékenységet végző adózóknál eltérő. Az adókötelezettséget a vállalkozásoknak a 2009. évre vonatkozó adatokra számítva kell teljesíteniük.

Az egyes ágazatokat terhelő új közteher három ágazatot terhel: a bolti kiskereskedelmi, távközlési és az energiaszolgáltató vállalkozásokat. A központi költségvetés 2011. évi tervezett bevétele az említett három ágazatban 161 milliárd forint. Ezen belül várhatóan az energiaszolgáltatókat 70 milliárd forint, a távközlési szolgáltatókat 61 milliárd forint, a bolti kiskereskedőket pedig 30 milliárd forint terheli majd. Az adót az érintett szektorba tartozó vállalkozások nettó árbevétele alapján kell fizetni (Magyar Köztársaság Országgyűlése: A költségvetés közvetlen bevételei és kiadásai 2011. évi költségvetésre, 42. fejezet).

Az államháztartás legnagyobb összegű adóbevétele az áfa adónemből származik. Ez a 2011. évre 2498,3 milliárd forint – az előző évinél 184,4 milliárd forinttal magasabb - előirányzatot jelent, amely a GDP mintegy 8,8%-ára tehető. Az áfa bevételek bővülését túlnyomórészt a makrogazdasági folyamatok változása determinálja. A prognózis a

gazdaság mérsékelt bővülését vetíti előre 2011-re. A gazdasági növekedés összetevői közül a beruházások és a külkereskedelem dinamikus bővülése mellett a fogyasztás volumenének mérsékelt növekedésére is lehet számítani.

Számottevő növekedés várható az áfa bevételek legnagyobb forrását jelentő folyóáron számított vásárolt fogyasztás esetében. Ehhez kedvező háttérrel jelentenek az élőmunka mérséklődő adóterhei és a fogyasztói árszínvonal 3,5%-os emelkedése is. A lakossági beruházások utáni áfa bevételek tekintetében az ingatlanpiaci pangás nyomán stagnálás várható. Az egyéb vásárlások alapján - a takarékosabb állam követelménye és a közösségi fogyasztás volumenének mérséklődése miatt - bevételi visszaesés várható. Ide tartoznak az államháztartás folyó termelő felhasználása és beruházásai utáni áfa bevételek. A makrogazdasági alapfolyamatokon túl az adóintézkedések is befolyásolják az áfa bevételek alakulását. A személyi jövedelemadó rendszer változása - a folyóáras vásárolt fogyasztáson keresztül - közvetetten az áfa bevételekre is kedvezően hat. A dohánytermékek jövedéki adójának emelése miatt - a vártnál nagyobb mértékű adójegy készletezés eredményeképpen - azonban mintegy 7 milliárd forintnyi dohány termékek utáni áfa bevétel előbb, még 2010-ben realizálódott. Az adományok áfájának 2010. évközi megszüntetése mintegy 5 milliárd forint összegű áfa kiesését eredményezte.

A nemrég bejelentett áfa-emelés óriási visszhangot kavart; nemzetközi összehasonlításban is példa nélküli a 27 százalékos áfa kulcs, Magyarország után Izlandon a legmagasabb, de ott is csak 25,5 százalék. Nehéz megítélni, hogy mennyivel fog bővülni a feketegazdaság az emelés miatt, de az országhatár mentén a fogyasztás biztosan csökkenni fog, és számlagýarak megjelenése sem zárható ki.

Nagy-Britannia vagy India példáját követve - ahol csökkentik az áfa kulcsot - keresletbővítést, keresletnövekedést lehetne teremteni, azáltal, hogy a fogyasztásnövelés a termelés fokozásával és növelésével jár, így új munkahelyek léthozására is lehetőség nyílik.

Az jövedéki adó közel 60%-át teszi ki az üzemanyagok után fizetett adó. Az üzemanyagárak féken tartása azért különösen fontos, mert a benzin és a gázolaj árának emelkedése miatt más termékek is drágulnak, a szállítás költségei nőnek, az infláció pedig tovább növekszik. A benzin jövedéki adójának az EU által előírt minimumszintre való leszállításával literenként 15 forinttal csökkenhetne az üzemanyag ára. A jelenlegi kormány novembertől 13 forinttal emelte a gázolaj jövedéki adóját, ami a hazai vállalkozásokat is nagymértékben érinti; jelentős versenyhátrányt jelent, rontja a versenypozíciót.

A fentiekben ismertetett okok miatt egyre nehezebb a hazai vállalkozások gazdasági-, pénzügyi helyzete, amely magyarázatul szolgálhat az egyre nagyobb arányú és kifinomult eszközökkel elkövetett adócsalásokra. A fiktív számlák felhasználásával a csalásban résztvevők nem csak az állammal szemben gazdagodnak jogalap nélkül, hanem a gazdasági élet többi szereplőjével is. A nem törvényes gazdasági folyamatokból nyert adóelőny ráadásul versenyelőnyt is biztosít, hiszen lehetővé teszi az alacsony, sokszor a kialakult egyensúlyi ár alatt történő értékesítést. Ezért az adóalanyok adózási kötelezettségeinek betartása és a kötelezettségszegés szankcionálása, törvénytelen működésük megakadályozása, illetve felszámolása, ezzel végső soron a gazdaság törvényes rendjének védelme, a jogszerűen érvényesülni szándékozó vállalkozások működésének segítése a cél.

2. A FIKTÍV SZÁMLA

2.1. A FIKTÍV SZÁMLA FOGALMA ÉS ESETEI

A következőkben részletesen ismertetjük a fiktív számlákkal kapcsolatos tudnivalókat, amelynek bemutatása a dolgozatunk fő célja.

A fiktív számlák formailag megfelelnek a törvényi követelményeknek, azonban lényeges tartalmi hiányosságaik vannak.

Fiktívnek, azaz nem valós számlának minősül az a számla, amely valótlan adatokat tartalmaz az általa dokumentált gazdasági eseményekre, illetve az abban részt vevő felekre vonatkozóan.

A fiktív számlák előfordulási esetei tehát az alábbi csoportokra oszthatók:

a) a számlakibocsátó nem adóalany

Az Áfa-törvény 5. § (1) bekezdése a saját néven folytatott gazdasági tevékenységet írja elő az adóalanyiság feltételeként. Ebből következően eltérően alakul a számlakibocsátó minősítése természetes személy, valamint jogi személy és jogi személyiség nélküli gazdasági társaság esetén.

A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) 2. § (1) bekezdése szerint gazdasági társaság csak e törvényben meghatározott módon és formában létesíthető.

A számlakibocsátóként feltüntetett társaság adóalanyisága tehát a Gt. szabályai és a cégbírósi nyilvántartás adatai alapján bírálható el.

Nem minősül adóalany a magát társaságként feltüntetett számlakibocsátó, ha:

a/1. A cégbíróshoz bejegyzési kérelmet nem nyújtott be, továbbá attól az időponttól kezdődően, hogy a bejegyzési kérelmét jogerősen elutasították, a cégeljárást jogerős végzéssel megszüntették [Gt. 16. § (3) bekezdés]. Ezekben az esetekben ugyanis saját nevében nem szerezhet jogokat és nem vállalhat kötelezettségeket.

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.27.833/1995/6. számú ítélete)

A cégbejegyzési eljárás időtartama alatt a Gt. 16. § (1) bekezdése szerint a társaság saját nevében kötelezettségeket vállalhat, gazdasági tevékenységet folytathat, tehát az adóalanyiság a társasági szerződés kelte és a bejegyzést elutasító végzés jogerőre emelkedésének időpontja között fennáll.

A társaság ezen időszakban kibocsátott számláján feltüntetett előzetesen felszámított adó a törvényben foglalt egyéb feltételek fennállása esetén levonható, amennyiben a gazdasági esemény teljesítése megtörtént.

a/2. A céget a cégbíróság a cégjegyzékből jogerősen törölte. A gazdasági társaság a cégjegyzékből való jogerős törlést követően nem minősül létező jogalanynak, így adóalanyak sem. Ezekben az esetekben – fogalmilag is – hiányzik a saját név alatt folytatott gazdasági tevékenység feltétele.

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.35.144/2006.)

a/3. Különösen nagy figyelmet érdemelnek azon esetek, ahol az Art. 24/A. §-ában szabályozott esetekben és eljárás szerint az adózó adószámát a felfüggesztést követően az adóhatóság jogerős határozattal törölte. A felfüggesztést elrendelő, valamint az azt megszüntető határozatot, illetve az adószám törlését elrendelő határozatot az Art. 54. § (5) bekezdés b)-c) pontjaiban foglaltak alapján az állami adóhatóság internetes honlapján is közzéteszi.

a/4. A számlakibocsátóként feltüntetett cég fiktív, mert cégbejegyzésére hamis, vagy lopott okiratok alapján került sor. Ez esetben a társasági szerződés semmis és a bűncselekmény következményeképpen bejegyzett társaság számlája a kiállítás időpontjától függetlenül, fiktívnek minősül.

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.II.27.377/1996/3. számú ítélete)

A fiktív számlakibocsátás ezen esete adóhatósági eszközökkel nem tárható fel, ezért a megállapítást a büntetőeljárást folytató szervek által átadott bizonyítékokkal (nyilatkozat, tanúvallomás, irat elvesztését igazoló rendőrségi iratok stb.) lehet alátámasztani. Ezen bizonyítékok felhasználásának nem feltétele a büntetőeljárás lezárása, miután a két eljárás tárgyát különböző jogviszonyok képezik.

a/5. Természetes személy saját nevében folytatott gazdasági tevékenysége alapján adóalanyak minősül. Az adóköteles tevékenységet folytató, de bejelentési kötelezettségét elmulasztó, adószámmal nem rendelkező természetes személy adókötelezettségét azonban az adóhatóság határozattal állapítja meg. A határozattal előírt adókötelezettség egy teljes körű vizsgálaton alapul és függetlenül attól, hogy a „kontár” a nem legális gazdasági tevékenységéről állít-e ki bizonylatot vagy nem.

Fentiekből következően nem minősül hiteles dokumentumnak – tehát adólevonásra sem jogosít – a természetes személy által jogosulatlanul kiállított számla, amelyen valótlan adószám, tevékenységi kör és egyéni vállalkozói minőség közlésével áthárított adót tüntetnek fel.

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.II.28.196/1995/4. számú ítélete)

b) a számlában feltüntetett gazdasági esemény fiktív

A gazdasági esemény vonatkozásában az értékesítés tárgyát képező termék, szolgáltatás teljesítését igazoló tények, körülmények, bizonylatok (készletnyilvántartások, leltárak, szállítás, tárolás, továbbértékesítés vállalkozási célú felhasználás bizonylatai stb.) alapján állapítható meg, hogy a számlában feltüntetett teljesítés a valóságban megtalálható és bizonyítható-e.

A gazdasági esemény fiktív, ha

b/1. a számlán szereplő felek viszonylatában egyáltalán nem jött létre gazdasági esemény (Áfa-törvény 9-15. §)

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.35.337/2006/4. számú ítélete)

b/2. Jellemzően a fiktív ügyletek körébe sorolható, amikor az ún. értékesítési láncolat esetében a gazdasági láncolatban szereplő áru eredete nem lelhető fel, valamint ha a szállítási, illetve tárolási, raktározási kapacitás, a valós működéshez nélkülözhetetlen likvid pénzeszköz hiánya miatt megállapítható, hogy az adózó a tisztázatlan eredetű, nagy volumenű árut az általa megnevezett szállítótól nem szerezhette be, melyből következően az esetleges továbbértékesítés(ek) ténye sem igazolt.

Az ún. láncügyletek (illetőleg az Európai Bíróság terminológiája szerint: körhintaszerződések) esetében az adóhatóság a tényállás teljes körű feltárása érdekében jogosult vizsgálni nemcsak a vitatott számlák kibocsátójának és befogadójának a gazdasági kapcsolatát, hanem az ezt megelőző gazdasági eseményeket is. Ennek adójogi következményeit az adóhatóság azonban csak a vizsgált adóalannal szemben jogosult levonni. A teljes körűen feltárt tényállás – különösen a személyi és tárgyi feltételek, illetve kapcsolatok, valamint az esetleges körbeszámlázások ténye – alapján lehet adott esetben megállapítani, hogy a vizsgált számlák tartalmilag nem helytállóak, mivel például olyan áruk értékesítéséről szólnak, amelyek meglétét az adóhatóság közvetlen bizonyítékok hiányában nem tudta feltárni, és azt az adózó sem tudta igazolni.

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.35.318/2006/11; Kfv.I.35.238/2006/6. számú ítéletei)

b/3. a felek között létrejött szerződés semmis (színlelt, jogszabályba ütközik)

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.28.193/1995/6. számú ítélete)

A b/3. pont esetében egyrészt előfordulhat, hogy a számlán szereplő gazdasági eseményekhez képest a valóságban más esemény jött létre. Ekkor az Art. 1. § (7)

bekezdése szerint indokolt a szerződéseket a valós gazdasági tartalom alapján vizsgálni, és az adójogi következményeket ennek megfelelően megállapítani.

b/4. a valós gazdasági esemény nem azonos a számlában feltüntetett értékesítéssel, illetve szolgáltatással. A revíziós megállapítás során valamennyi tény, körülmény figyelembevételével kell eljárni.

Tekintettel arra, hogy csak a hiteles számla szerinti gazdasági esemény adhat alapot az adólevonási jog gyakorlására, így a számlán feltüntetett valótlan ellenérték is tartalmi hiteltelenségét eredményezheti.

Az adott ügyben a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a számlabefogadó esetében a kellő körültekintéssel való eljárás fel sem merülhet akkor, ha az ügylet az ellenérték tekintetében színlelt, a nem valós ellenértéket tartalmazó számla kibocsátásának és befogadásának elsődleges célja az áfa levonása volt. Ebben a tekintetben nincs jelentősége annak sem, hogy adott esetben egy szakértő az elvégzett munkák ellenértékét milyen összegben állapítaná meg, vagy az ténylegesen milyen ellenérték fejében kerülhet elvégzésre. Az adózó ugyanis nem a szakvéleményre és nem is a ténylegesen kifizetett ellenértékekre alapozta az adólevonási jogát, hanem a nem valós ellenértéket tartalmazó számlákra, amelyeket az elvégzett munkafolyamatok sorrendjéhez képest is eltérő időpontokban állítottak ki, ami ugyancsak megállapíthatóvá teszi az adózótól elvárható körültekintő magatartás hiányát.

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.35.162/2005/4. számú ítélete)

A tartalmilag hiteltelen számla hitelességét a számla esetleges kijavításával sem lehet orvosolni.

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.35.192/2005/8. számú ítélete)

c) a gazdasági esemény nem a számlában feltüntetett felek között jött létre

A megtörtént gazdasági eseményről kiállított számlában feltüntetett – egyébként adóalanynak minősülő – számlakibocsátó bizonyítottan nem állt üzleti kapcsolatban a számla címzettjével. Ez esetben a számlát olyan ismeretlen személy állította ki, aki más nevében jogtalanul kötött szerződést, tehát hiányzik az adóalanyiség egyik feltétele, a saját nevében folytatott gazdasági tevékenység.

(Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.35.362/2006/11. számú ítélete)

Ez esetben az adóhatóságnak indokolt kiterjedt bizonyítást lefolytatnia arra vonatkozóan, hogy a vevőnél történt-e jogosulatlan visszaigénylés vagy a szállítónál bevétel- és adóeltitkolás.

A tényállás tisztázása során nem elegendő a számlakibocsátóként feltüntetett adózó nyilatkozatának beszerzése.

Az érintett vállalkozás nyilatkozata – amely szerint a vitatott számlát nem ő bocsátotta ki, a vevővel üzleti kapcsolatban nem állt – ugyanis magánokiratnak minősül, amellyel szemben ellenkező bizonyításnak van helye.

Az adóhatóság tehát felhívja a levonási jogot érvényesíteni kívánó adózót a gazdasági eseményre vonatkozó bizonyítékainak előterjesztésére. Egyidejűleg a számlakibocsátóként feltüntetett vállalkozás nyilatkozattételre történő felhívása vagy kapcsolódó vizsgálat elrendelése válik szükségessé az illetékes igazgatóság útján (Farkas Alexandra–Benyovszky–Gayerhsznné–Kovács-Kozma–Rónai–Boda–Száráz, 2011).

A két vizsgálat során feltárt adatok, továbbá az egyéb bizonyítási cselekményből származó információk mérlegelése alapján kerülhet sor a tényállás megállapítására.

A számlában feltüntetett, áthárított adó levonhatóságát nem befolyásolhatják az olyan körülmények, amelyek a számla kibocsátójának róhatók fel, és a vevő azokra ráhatással sem bír (pl.: az eladó adóbevallásának nem, vagy késedelmes teljesítése, telephelyengedély beszerzésének elmulasztása stb.).

A vevőtől az adott ügyletben csak a szokásos gondosság várható el (pl.: az eladó adóalanyiségének, adószámának, jövedéki engedélyének ellenőrzése). Amennyiben a vevő ezeknek a követelményeknek eleget tett – egyéb jogszabályi feltételeknek is megfelelően – nem vitatható el tőle az adólevonási jogosultság.

3. LÁNCÉRTÉKESÍTÉSEK

3.1. A LÁNCÉRTÉKESÍTÉSEN ALAPULÓ CSALÁS LÉNYEGE

A láncértékesítéssel megvalósított csalások a fiktív ügyletek magasabb szinten szervezett változatát jelentik, amelynél az egymáshoz kapcsolódó ügyletek szorosan összejátszó szereplői – a „haszon” egymás közti elosztásával – jelentős adónyereségre tesznek szert adófizetési kötelezettség nem teljesítése, illetve jogtalan adó-visszaigénylés, és az elszámolandó adó csökkentése révén. Az egymáshoz láncszerűen kapcsolódó ügyletek alapesetben három-négy szereplősek, de egyre gyakoribbak a lánc kezdő és végpontja közé minél több szereplőt beiktató bonyolultabb konstrukciók, illetve több láncolat összekapcsolása. Az értékesítési folyamatban alkalmazott fiktív ügyletek elrejtésére tényleges gazdasági tevékenységet végző adóalanyokat szerepeltetnek, vagy a fiktív gazdasági események mellett az adott cég valós gazdasági eseményről is kiállít, illetve befogad számlát.

Általánosan jellemző, hogy a lánc kiindulópontja egy valós tevékenységet nem folytató, fiktív számlázó szereplő, aki az értékesítést terhelő adót nem vallja be, és nem fizeti meg, ugyanakkor a több közbeiktatott cégen keresztül átszámlázott termékértékesítés vagy szolgáltatásnyújtás – láncolaton keresztül felduzzasztott – adóját a folyamat végpontján található szereplő helyezi levonásba, adott esetben visszaigényli.

A visszaélések egyszerűbb eseteinél általában a láncolat résztvevői kizárólag belföldi vállalkozások, míg az összetettebb, ebből adódóan nehezebben felderíthető ügyeknek számos külföldi résztvevője van. Ez utóbbi konstrukció azért is gyakoribb, mert az elkövetők a bonyolultabb bizonyítás, valamint a nemzetközi információcsere korlátaiból adódóan nagyobb biztonságban érzik magukat, ugyanakkor az ezen ügyletek révén elérhető „haszon” jelentős. Az alkalmazott ügyletek lényege általában, hogy a lánc kiindulópontjánál lehetséges adómentes levonási joggal járó beszerzés (import, közösségen belüli beszerzés) mellett, a végpontnál adómentes értékesítést (export, közösségen belüli értékesítés) dokumentálnak. A konstrukcióban így, a lánc elejétől kiindulva a piaci árnál alacsonyabb árat érvényesíthetnek, majd több szereplőn keresztül az értékesítés adóalapjának és így adójának fokozatos növelésével a lánc végén már nagy összegű beszerzést terhelő adóval csökkenthetik az elszámolandó adóegyenleget, és jelentős adó-visszaigénylést érvényesíthetnek.

A láncügyletek vizsgálata során mindenekelőtt azt kell meghatározni, hogy melyik értékesítéshez kapcsolódik a másik tagállamba vagy közösségen kívülre történő fuvarozás, hiszen a láncban csak az utolsó belföldi teljesítési helyű értékesítés mentesíthető az adófizetés alól (Áfa–Kalauz, 2010).

3.2. A LÁNCÉRTÉKESÍTÉSEN ALAPULÓ CSALÁS ÁLTALÁNOS JEGYEI

A láncértékesítéssel elkövetett csalásoknál jellemző, hogy a folyamatot megszervező, a hasznot ténylegesen realizáló személyek rendkívül nehezen érhetők el, illetve leplezhetők le, hiszen a háttérből irányítják a folyamatot általában strómanok és fantom cégek felhasználásával, így személyük gyakran rejtve marad. A csalásban résztvevő cégek tulajdonosainál, képviselőinél gyakoriak a személyi azonosságok és összefonódások, ezért e vállalkozások szoros kapcsolatrendszerben, illetve közös érdekeltségi rendszerben működnek és jellemzően szakmailag jól felkészült szakértők (könyvelő, ügyvéd, adótanácsadó) állnak rendelkezésükre, akik a jogszabályokat, az esetleges joghézagokat, és az adóhatóság eljárását is ismerik.

A láncolatos és karusszel (körhinta) csalások leggyakrabban az építőipari szolgáltatásokkal, az ingatlan ügyletekkel, a könnyen mobilizálható és/vagy viszonylag nagyobb értékű, nehezen beazonosítható cikkekkel (számítástechnikai és gépjármű alkatrészek, mobil telefonok stb.) történő kereskedéssel, valamint a gépjármű kereskedelemmel kapcsolatban fordulnak elő.

3.3. KÖZÖSSÉGEN BELÜLI BESZERZÉSEL VALÓ VISSZAÉLÉS

A közösségen belüli beszerzés alkalmazásával megvalósított csalás során az Unión belüli adómentes kereskedés lehetőségét használják ki, és kombinálják a „hagyományos” belföldi fiktív számlázással.

A közösségen belüli beszerzési csalás legegyszerűbb esetében egy fiktív belföldi adózó, vagy létező, de bevallási, befizetési kötelezettségét nem teljesítő vállalkozás közösségen belüli beszerzést bonyolít, és az árut belföldön értékesíti. A nyereséget az áfa bevallási és befizetési kötelezettség elmulasztása miatt a hazai piacon érvényesíthető nagyon alacsony ár jelenti.

3.4. KÖZÖSSÉGEN BELÜLI ADÓMENTES ÉRTÉKESÍTÉSSEL ÉS EXPORTTAL VALÓ VISSZAÉLÉS

A csalási konstrukcióban valótlan közösségen belüli értékesítést, vagy valótlan exportértékesítést tüntetnek fel a résztvevők. A cél ezekben az esetekben az ügyfelek áfa alóli mentesítése. Ehhez pedig hamis bizonylatokat, dokumentumokat készítenek (pl. szállítási bizonylatok, export kiviteli okmányok), vagy egy másik tagállamban bejegyzett vállalkozás áfa azonosító számát illetéktelenül felhasználva „mentesítik” a belföldi ügyleteiket.

4. ELLENŐRZÉSI TEVÉKENYSÉG

4.1. ELMÚLT ÉVEK ELLENŐRZÉSI EREDMÉNYEI

Az ellenőrzés célja az adótörvényekben és más jogszabályokban előírt kötelezettségek teljesítésének vagy megsértésének megállapítása. Az ellenőrzés során az adóhatóság feltárja és bizonyítja azokat a tényeket, körülményeket, adatokat, amelyek megalapozzák a jogsértés és a joggal való visszaélés megállapítását, és az ezek miatt indított hatósági eljárást.

Az ellenőrzés feladata az adóelkerülés különböző formáival szembeni fellépés, az adóbevételi szempontból kiemelt kockázatot jelentő gazdasági folyamatok, magatartási formák feltárása.

Az adóhatóság az adóbevétel megrövidítésének, a költségvetési támogatás, adó-visszaigénylés jogosulatlan igénybevételének megakadályozása érdekében rendszeresen ellenőrzi az adózókat és az adózásban részt vevő más személyeket.

Az ellenőrzési irányokat úgy kell meghatározni, hogy az ellenőrzöttség tudata az adózókat az önkéntes jogkövetésre ösztönözze.

1. táblázat: Ellenőrzési eredmények

Megnevezés	2009. (milliárd Ft)	2010. (milliárd Ft)	2010./2009. (%)
Megállapított adókülönbözet			
adózó terhére	463,8	493,6	106,4
adózó javára	20,6	17,6	85,4
Jogerős adókülönbözet			
jogerős ellenőrzési szankció	296,8	324,1	109,2
ebből: kiszabott adóbírság	173,7	183,8	105,8
kivetett mulasztási bírság	8,3	9,4	112,5
kiszabott késedelmi pótlék	114,7	130,9	114,1

Forrás: APEH Bulletin 2010

4.2. ELLENŐRZÉSI TEVÉKENYSÉG FOLYAMATA

Interjú alanyunk egy általános vizsgálat menetét mutatta be, de ettől eltérhetnek az egyes esetek, illetve szerteágazóbb lehet a vizsgálat folyamata. Fontos megjegyezni, hogy soha nincs két azonos vizsgálat.

A költségvetés számára az áfa adónemben tett megállapítások eredményezik a legtöbb bevételt, ezért erre az adónemre irányuló vizsgálatot kívánjuk bemutatni.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban: NAV) Kockázatelemzési és Kiválasztási osztálya különféle kiválasztási listákat készít, amelyeket elemzés után továbbít az ellenőrzési szakterület részére.

Az osztályvezető a fent említett listáról kiválasztja a vizsgálandó céget, majd ezt követően a revizor lekéri a megbízólevelet, de előtte meggyőződik róla, hogy a vizsgálandó időszakra és adónemre nincs-e már folyamatban ellenőrzés. Az adóellenőr további elemzéseket végez, majd elkészíti a vizsgálati programot.

Ezt követően az adózó értesítése történik telefonon, vagy írásban. Telefonos értesítés esetén a revizor a beszélgetésről feljegyzést készít. Írásbeli értesítés esetén – amely tértivevényesen kerül postázásra - a társaság székhelyére kell az idézést küldeni, amelyben a megjelenési időpontot célszerű a postázástól számított legalább 14 munkanapra kitűzni.

Az ellenőrzés a megbízólevél átadásával kezdődik, amelyet a képviselőnek vagy a jogosult meghatalmazottnak kell átadni, ezen a következők szerepelnek: iktatási szám; az ellenőrzést végző szervezet megnevezése és címe; az adóellenőr/ellenőrök neve; osztályvezető neve; adózó neve, adószáma és székhelye; a vizsgálat tárgya; a vizsgálat alá vont időszak; jogszabályi hivatkozások, amely alapján a vizsgálatot elrendelték; tájékoztatási rész, amely tartalmazza a határidőket, továbbá a dátumot és az aláírásokat. A vizsgálati programot a megjelent és jogosult személynek át kell adni, aki aláírásával igazolja annak átvételét. A képviseleti jogot az adózás rendjéről szóló jogszabály tartalmazza, amely szerint az adóhatóság előtt a jogi személyt és jogi személyiséggel nem rendelkező egyéb szervezetet képviselheti ügyvéd; ügyvédi iroda; európai közösségi jogász; jogtanácsos; nagykorú tag; nagykorú alkalmazott; adószakértő; okleveles adószakértő; adótanácsadó; könyvelő; számviteli, könyvviteli szolgáltatásra, vagy adótanácsadásra jogosult gazdasági társaság; illetőleg egyéb szervezet alkalmazottja, tagja. Az adóellenőrzés történhet a társaság székhelyén, telephelyén, a könyvelő irodában, illetve a NAV hivatali helyiségében. A társaságnak utólagos ellenőrzés esetén az írásbeli idézés átvételét megelőző nap éjfélig van lehetősége önrevíziót végeznie.

Az adóellenőrzés megkezdéséről jegyzőkönyvet kell felvenni, amely tartalmazza a vizsgálat tárgyát, a vizsgálati naplószámot, jelenlévő személyek adatait, a felek jogait és kötelezettségeit, egy nyilatkozatot arról, hogy van-e a cégnél folyamatban lévő önellenőrzés, tájékoztatást arról, hogy milyen szankció szabható ki a vizsgálat akadályoztatása esetén, és az aláírásokat.

Amennyiben a cég képviselője/meghatalmazottja nem bocsátott a revízió rendelkezésére iratanyagot, vagy azt hiányosan adta át, rögzíteni kell, hogy három munkanapon belül tegyen eleget annak. Az iratátok átvételéről tételes jegyzőkönyv készül. Egy áfa adónem utólagos ellenőrzéséhez általában az alábbi iratok, dokumentumok szükségesek:

- aláírási címpéldány, társasági szerződés,
- szigorú számadású nyomtatványok nyilvántartása,
- számlatömbök,
- kimenő-, bejövő bizonylatok,
- áfa analitika,
- tárgyi eszköz nyilvántartás,
- szerződések, teljesítésigazolások,
- szállítólevelek,
- leltár,
- pénztár,
- bankbizonylatok stb.

Az ellenőrzés a részére átadott iratanyagot általában az alábbiak szerint ellenőrzi:

- az áfa analitika és a bevallás adatai megegyeznek-e
- szabályszerűen végezte-e el az adózó az önrevíziót (önrevíziós nyilvántartással rendelkezik-e, szöveges indoklás, kötelezettségnövekedés esetén önellenőrzési pótlék felszámítása helyesen történt-e stb.)
- a szigorú számadású nyomtatványok nyilvántartását összehasonlítja a NAV rendelkezésére álló adatállománnyal, amennyiben nem lelhető fel az átadott tömb sorszáma, akkor a nyomdához, majd a nyomtatványforgalmazóhoz adatkéréssel fordul az adóellenőr
- ellenőrzi a nagyobb összegű bejövő bizonylatokat - összhangban a vizsgálati programmal –, ellenőrzi az azokon szereplő számlakibocsátókat – valósak-e, bevallási kötelezettségét teljesítette-e stb.

- lekéri a társaság ingatlan-nyilvántartási adatait – TAKARNET Földhivatali Információs Rendszer -, amely azt tartalmazza, hogy az adott ingatlan kinek, mikor, milyen arányban volt a tulajdonában, továbbá jelzálogjoggal terhelt-e stb.
- célszerű az árufuvarozást végző, valamint a gépjármű kereskedő vállalkozásoknál az un. „GIR”-ből (gépjárműadat állomány lekérdező rendszer) az adatokat lekérdezni, amely arról ad tájékoztatást, hogy az adott gépkocsi kinek, mikor volt a tulajdonában, illetve ki az üzemben tartója, továbbá lízingelik-e
- az üzleti partnerektől adatot, nyilatkozattételt kérhet a revízió, vagy tanúkat hallgathat meg (általában alkalmazottakat)
- nyilatkozattételre szólíthatja fel az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőséget, a Munkaügyi Központot, az Egészségbiztosítási Pénztárat és a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóságot, amelyek tájékoztatást adnak a be nem jelentett alkalmazottak és alkalmi munkavállalók foglalkoztatásáról, a bejelentett munkavállalókról, a ledolgozott idejükről stb.

Az interjú alanya fontosnak tartja, hogy a társaság képviselőjét már a megbízólevél aláírása után, és az iratanyag nagyvonalú átnézését követően nyilatkoztassa az általa befogadott számlákon szereplő gazdasági eseményekről, azok kiállítójáról stb. tekintettel arra, hogy az adózó általában egyedül és felkészületlenül érkezik a vizsgálatra.

Ezt követően az adóhatóság adatállományában lévő adatokat összeveti a képviselő által előadottakkal (pl. az üzleti partnere rendelkezik-e megfelelő alkalmazotti létszámmal a munka elvégzéséhez; a vizsgált adóalany üzletei partnerei által kiállított számlák szerepelnek-e a szigorú számadású nyomtatványok nyilvántartásában; a számlákon szereplő gazdasági eseményeket bevallásukban szerepeltették-e; az adózó, illetve üzleti partnerei rendelkeznek-e a tevékenységhez szükséges engedélyekkel, pl. őrző-védő tevékenységet végzőknél rendőrhatósági, kamarai engedély). Célszerű ellenőrizni, hogy a vállalkozás például az utolsó hónapban kiszámlázta-e, illetve továbbszámlázta-e a részére elvégzett gazdasági eseményt. A kereskedelmi tevékenységet végzőknél, akik nem vezetnek naprakész nyilvántartást a készletről, érdemes a decemberben beszerzett nagyobb tételeket megnézni, hogy kiszámlázták-e, illetve leltárkészletében szerepeltették-e. Ingatlan bérbeadás és –értékesítés esetén a revizor a törzsadat állományban megnézi, hogy a számlakibocsátó az áfa törvényben foglaltak szerint adókötelessé tételt választott-e. Amennyiben nem élt választási jogával, és ennek ellenére áfát számolt fel az értékesítésre, a vevője pedig levonásba helyezte az adót, adókülönbözet megállapítására kerül sor.

A bizonyításhoz és a tényállás teljes körű tisztázásához elengedhetetlenek a tanúmeghallgatások. A tanúk általában a cég alkalmazottai, vagy alkalmazottai voltak. A revízió rendelkezésére bocsátott iratokat, a nyilatkozatokat, az esetleges tanúvallomásokat össze kell vetni a hatóságok által kiadott igazolásokkal és a belső nyilvántartó rendszerben lévő adatokkal. Ezek alapján állítja össze a revizor a megállapításait, amelyeket adóvizsgálati jegyzőkönyvben rögzít. A jegyzőkönyv első része tartalmazza, hogy az adózónak volt-e korábbi ellenőrzése, önrevíziója a vizsgált időszakra vonatkozóan, illetve az önrevíziót szabályszerűen hajtotta-e végre (pl. önellenőrzési pótlékot számolt-e fel). Az adóellenőr az áfa megállapításokat a második részben részletesen, pontokba szedve, jogszabályokkal és dokumentumokkal – tanúmeghallgatási jegyzőkönyv, számlák, szerződések, nyilatkozatok stb. – alátámasztva írja le. A harmadik részben a feltárt adókülönbözetből megállapításra kerül az adóhiány, amely után az adóbírság mértékét, és a késedelmi pótlék alapját jogszabályi hivatkozással alátámasztva rögzíti. A számviteli törvényben előírtak megsértése esetén (pl. pénzkezelés szabályzat be nem tartása, számlakibocsátás elmulasztása, könyvek előírásoktól eltérő vezetése stb.) mulasztási bírság szabható ki. Ha az adózó az említett mulasztást elköveti, a revizor szintén jogszabályi hivatkozást alkalmaz. Az adóvizsgálati jegyzőkönyv utolsó része azt tartalmazza, hogy „a vizsgálati programban foglaltakat maradéktalanul megvizsgáltuk, és a megállapításokat a jelen jegyzőkönyvben rögzítettük”. Végül a jegyzőkönyvi záradékban részletezésre kerül a vizsgálat helyszíne, időpontja, a vizsgálati naplósám, a jegyzőkönyv példányszáma, postai vagy személyes átvétel, a határidők – észrevételezési, a határozat meghozatalára nyitva álló határidő stb. -, valamint az aláírások.

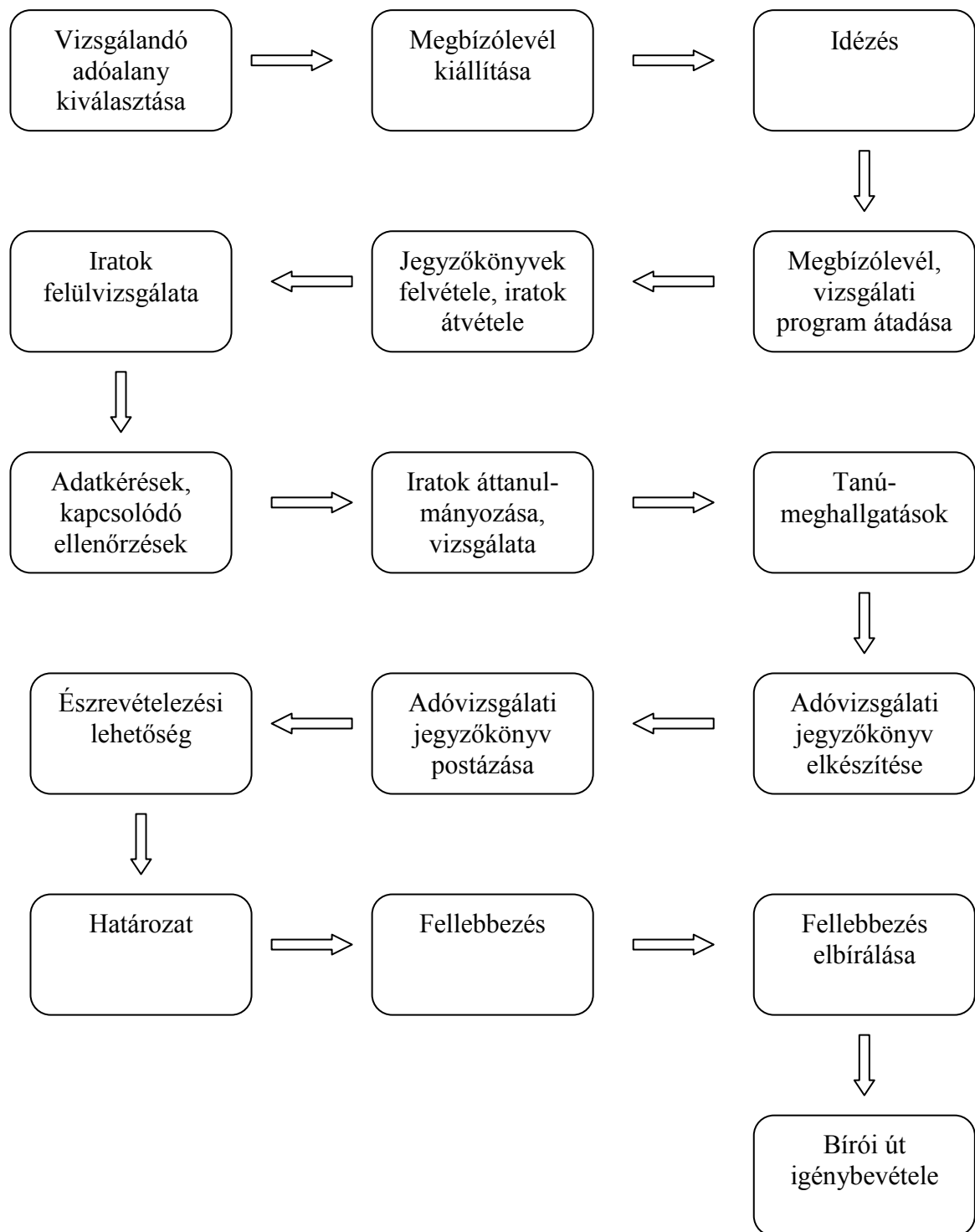
Ezután a jegyzőkönyv tervezetét az osztályvezetőnek át kell adni, aki jóváhagyja, vagy további eljárási cselekmények megtételére utasít. Jóváhagyás után az adóvizsgálati jegyzőkönyvet az adózónak postázzák, vagy személyesen átadják (észrevétel az átvételtől számított 15 munkanapon belül tehető).

Ha az adózó a jegyzőkönyvre észrevételt tesz, a revizor egyeztet az osztályvezetőjével, hogy a benyújtott beadvány tartalmaz-e olyan új tény, körülményt, amely miatt a vizsgálat folytatása válik szükségessé. Amennyiben úgy ítélik meg, hogy folytatni kell az ellenőrzést, 15 nap áll rendelkezésre, amelyet a másodfokú adóhatóság újabb 15 nappal meghosszabbíthat. A vizsgálat folytatása esetén kiegészítő jegyzőkönyv készül, amelyre újabb 15 nap észrevételezési lehetőség van.

Az adóellenőrnek az ügyben keletkezett iktatott ügyiratokat át kell adnia a jogásznak határozathozatal céljából, ezzel egyidejűleg javaslatot tesz a bírság számítási lapon a szankciók mértékére.

Egyre gyakrabban fordul elő, hogy a vizsgálat alá vont adózó nem veszi át székhelyén az idézést. A helyszíni ellenőrzés során meg kell győződni arról, hogy a társaság az adott címen gyakorolja-e a tevékenységét, cégtáblája ki van-e helyezve. Ha nem található a megadott címen az adóalany, akkor fényképfelvételeket készít a székhelyként bejelentett címen, és jegyzőkönyvet készít a cégtábla hiányáról, illetve az ott tapasztaltakról. Ezt követően kezdeményezni kell a cég adószám felfüggesztését.

Az alábbi ábrán összefoglalóan, áttekinthetően szemléltetjük az ellenőrzési tevékenység folyamatát:

1. ábra: Az ellenőrzési tevékenység menete

Forrás: Saját készítés

4.2.1. Ellenőrzések határideje

Az Adózás rendjéről szóló törvény (továbbiakban: Art.) az adóhatósági ellenőrzésekre határidőket állapít meg, amelynek célja elsődlegesen az ellenőrzések elhúzódásának elkerülése. A törvény az ellenőrzés határidejét főszabályként 30 napban határozza meg. 2011. január 1-jétől az ellenőrzési határidő meghosszabbítására vonatkozó rendelkezések pontosításra kerültek. Az Art. konkrétan meghatározza, hogy mely hatóság milyen időtartammal, hány alkalommal rendelkezhet az ellenőrzési határidő meghosszabbításáról. Az új szabály szerint az ellenőrzést első alkalommal az ellenőrzést végző adóhatóság vezetője indokolt esetben egyszer, legfeljebb 90 napig terjedő időtartammal meghosszabbíthatja. Majd a felettes szerv rendkívüli körülmények által indokolt esetben egy alkalommal további 90 nappal meghosszabbíthatja az ellenőrzési határidőt. A határidő meghosszabbítható még indokolt esetben az állami adó- és vámhatóság vezetője által.

Az ellenőrzést a törvényben meghatározott módon és időben kell lezárni.

Az adóhatóság ellenőrzésének egyes típusai, jellegükből adódóan eltérő időigényességgel bírnak. Ennek megfelelően a bevallás utólagos ellenőrzését, valamint az ismételt ellenőrzést annak megkezdésétől számított 90 napon belül kell befejezni. Az utólagos ellenőrzések vonatkozásában a legnagyobb adóteljesítménnyel rendelkező adózók (pl. megyénkben a Bosch Kft., BorsodChem Zrt., TVK Nyrt.) esetében a jogalkotó 120 napot biztosít.

A költségvetési támogatás – ide értve az áfa visszatérítést is – kiutalás előtti ellenőrzésére az Art. speciális szabályt tartalmaz: a vizsgálatot a kiutalásra nyitva álló határidőn belül kell lefolytatni. A költségvetési támogatást az igény beérkezésének napjától, de legkorábban az esedékességtől számított 30 napon belül, a visszaigényelt áfát, ha annak összege az 500 eFt-ot meghaladja, 45 napon belül kell kiutalni. Az ellenőrzést is az említett időtartamon belül kell lefolytatni. Indokolt esetben az ellenőrzés időtartamát a felettes szerv meghosszabbíthatja.

Az ellenőrzés során az adóhatóság köteles a tényállást teljeskörűen tisztázni, ennek egyik formája a kapcsolódó vizsgálat elrendelése az ellenőrzéssel érintett adózóval vélt vagy valós szerződéses kapcsolatban álló, vagy állt adózóknál. A más adózóknál feltárt tények, körülmények elősegítik a tényállás tisztázását, az iratok valóságtartalmának megítélését, a szerződések mögött rejlő tényleges gazdasági események kiderítését. A kapcsolódó vizsgálat időtartama az ellenőrzés határidejébe nem számít bele. Ez azt jelenti, hogy a határidő a kapcsolódó vizsgálat teljes időtartamával meghosszabbodik. A

kapcsolódó vizsgálattal nem érintett kérdésekben az ellenőrzés kapcsolódó vizsgálat időtartama alatt is folytatható.

Nem kell újabb ellenőrzést elrendelni a társaságnál, ha már folyamatban van az ellenőrzés az adózóval szerződéses kapcsolatban álló, vagy állt adózónál. Ez esetben az ellenőrzés eredményét kell megvárni.

4.2.2. Szankciók

a) késedelmi pótlék

Az adó késedelmes megfizetése esetén az esedékesség napjától, a költségvetési támogatásnak az esedékesség előtt történő igénybevétele esetén pedig az esedékesség napjáig késedelmi pótlékot kell fizetni.

b) önellenőrzési pótlék

Ha az adózó az adót, a költségvetési támogatást az önellenőrzésre vonatkozó rendelkezések szerint helyesbíti, önellenőrzési pótlékot fizet. A pótlékot csak akkor kell felszámítani az adózónak, ha az önellenőrzéssel módosított kötelezettség meghaladja az eredetileg bevallott kötelezettséget. Ellenkező esetben – az adózó javára mutató önellenőrzés esetén – pótlékot nem kell felszámítani. [Art. 51. § (2) bekezdés] Az önellenőrzési pótlékot adónként, illetve költségvetési támogatásonként a bevallott és a helyesbített adó, illetve költségvetési támogatás összegének különbözete után az adózó állapítja meg, és a bevallással egyidejűleg fizeti meg.

c) adóbírság

A hatósági eljárás során alkalmazható legsúlyosabb szankció az adóbírság. Az adóbírság alkalmazásának tipikus esetkörei:

1. a bevallás utólagos vizsgálatára irányuló ellenőrzés – ide értve az egyszerűsített ellenőrzést, az ismételt ellenőrzést és a felüellenőrzést is – keretében feltárt adóhiány. Adóhiány esetén adóbírságot kell fizetni. A bírság mértéke az adóhiány 50 százaléka, amennyiben azonban az adóhiány a bevétel eltitkolásával, a bizonylatok, könyvek, nyilvántartások meghamisításával, megsemmisítésével függ össze, akkor 75 %-a. Az 50 %-os adóbírság mértéktől csak a törvényben meghatározott esetben lehet eltérni [Art. 171. § (1) bekezdés]. Ha viszont az adóhiány a bevétel eltitkolásával, a bizonylatok, könyvek, nyilvántartások meghamisításával, megsemmisítésével függ össze, akkor a 75 %-os bírságmérték az Art. 171. § (2) bekezdése alapján nem mérsékelhető.

2. kiutalás előtti ellenőrzés során – ami szintén a bevallás utólagos vizsgálatára irányuló ellenőrzésnek minősül – jogosulatlanul talált adó-visszaigénylés, költségvetési támogatás igénylés, valamint adó-visszatérítési igény.

Az Art. 170. § (1) bekezdése a pénzforgalmi teljesítéstől függetlenül bírságalapnak tekinti a támogatás jogosulatlan igénylését akkor is, ha azt az adózó részére nem utalták ki. A szankció a támogatási vagy visszatérítési igényt tartalmazó bevallás, igénylőlap benyújtásához kapcsolódik.

d) mulasztási bírság

A mulasztási bírság intézménye speciális pénzügyi-adójogi szankció, melyet más területeken nem alkalmaznak. A magánszemély adózó 200 eFt-ig, más adózó 500 eFt-ig terjedő mulasztási bírsággal sújtható az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – felsorolt, leggyakrabban előforduló jogsértések miatt:

- bejelentés, adatszolgáltatás késedelmes, hibás, hiányos, valótlan adattartalmú teljesítése
- bevallási késedelem
- bejelentés, adatszolgáltatás, pénzforgalmi számlanyitás, bevallás elmulasztása
- kontárok bírságolása
- bizonylatok, könyvek szabálytalan vezetése, vezetésük elmulasztása, pénzkezelési szabályzatra, illetve éves beszámolóra, egyszerűsített éves beszámolóra vonatkozó rendelkezések megsértése
- iratmegőrzési kötelezettség elmulasztása
- nyilatkozattétel elmulasztása, tanúvallomás jogosulatlan megtagadása
- ellenőrzés, üzletlezárás, tevékenység felfüggesztésének alkalmazása, végrehajtás akadályozása

Az adózó 1 millió forintig terjedő mulasztási bírsággal sújtható, ha a számla-, egyszerűsített számla-, nyugta-kibocsátási kötelezettségét elmulasztja, illetőleg a számlát, egyszerűsített számlát, nyugtát nem a tényleges ellenértékről bocsátja ki. Az adózót 1 millió forintig terjedő mulasztási bírsággal kell sújtani, ha be nem jelentett alkalmazottat foglalkoztat vagy foglalkoztatott (Farkas–Benyovszky–Gayerhsznné–Kovács-Kozma–Rónai–Boda–Szárász, 2011).

5. FIKTÍV SZÁMLÁK BIZONYÍTÁSÁNAK MENETE

Az utóbbi időszak fiktív számlával kapcsolatos ítélezések következetesek abban, hogy a tartalmi, vagy súlyos formai hiányossággal rendelkező számla nem minősül adólevonásra alkalmas bizonylatnak. Azonban, az adólevonással szoros kapcsolatban álló költségelszámolás kérdésében a bírósági tapasztalatok közel sem egységesek. Ilyen esetekben jellemzően az adóhatóság feladata a bizonyítása annak, hogy van-e helye az elszámolásnak, és ha igen, akkor az mennyire tükrözi a valós adóalapot.

Gazdasági társaságok esetén a fiktív számlákra alapozott előzetesen felszámított adólevonást és költségelszámolás tilalmát a számviteli törvény valódiság elvére, valamint a számviteli bizonylatok hitelességére vonatkozó rendelkezései tartalmazzák. Egyéni vállalkozók esetén a költségelszámolás alapja az Áfa törvényben meghatározott tartalmi és hitelességi követelményeknek megfelelő számla.

Nem vitatható, hogy amennyiben egy számla adólevonási jog gyakorlására megfelelő, úgy költségelszámolást is megalapozó hiteles dokumentumnak számít. Viszont ez fordított esetben nem feltétlenül igaz. A költségek esetében az adózás rendjéről szóló törvény megenged bizonyos becslések alkalmazását, sőt a Legfelsőbb Bíróság korábbi döntése értelmében az olyan számlák esetében, ahol a termékértékesítés vagy a szolgáltatásnyújtás az adózó felé megvalósult, de a számla formai vagy tartalmi hiányossága miatt adólevonásra nem jogosít, a költségelszámolás lehetőségéből nem zárható ki az adózó. Ilyen esetben az adóhatóság köteles becslést alkalmazni. Elfogadhatja a számlán szereplő összeget, ha azt munkavégzéssel vagy a teljesítményértékeléssel arányosnak ítéli meg, vagy a reális értéket egyéb bizonyítékok felhasználásával is megállapíthatja. Amennyiben a gazdasági esemény nem bizonyul megtörténtnek, abban az esetben a költségek elfogadásának változatlanul nincs helye.

Az ellenőrzés során az adóhatóság feladata a tényállás teljes körű tisztázása. A bizonyítási eszközök az irat; a szakértői vélemény; az adózó képviselője, alkalmazottja, illetőleg más adózó nyilatkozata; a tanúvallomás; a helyszíni szemle; a próbavásárlás; a próbagyártás; a helyszíni leltározás; más adózók adatai; az elrendelt kapcsolódó vizsgálatok megállapításai; az adatszolgáltatás tartalma; más hatóság nyilvántartásából származó adat. A felsorolt lehetőségek közül a leggyakrabban alkalmazott bizonyítási formák az alábbiak:

- irat (dokumentumok, bizonylatok, nyilvántartások): a revízió általában dokumentális ellenőrzést végez, amelyet az adóhatóság a nyilvántartások, okmányok, bizonylatok alapján folytat le. A számviteli törvényben rögzített bizonylati elv és fegyelem betartását az adóhatóság ellenőrzi.
- nyilatkozat: nyilatkozat lehet az adózó, ügyfél nyilatkozata, illetve az adózó, adózó képviselője, vagy adóalanynak nem minősülő magánszemély nyilatkozata
- tanúvallomás: az adóhatóságnak lehetősége van arra, hogy mindazon személyeket, kiknek a vizsgált témában jelentős tényről, körülményről tudomása van, tanúként hallgassa meg
- szakértő igénybevétele: a szakvélemény nagyobb bizonyító ereje miatt célszerű a szakértő kirendelése.
- kapcsolódó vizsgálat: alkalmazására általában akkor kerül sor, ha a bevétel- és költségelszámolások felülvizsgálata során kétség merül fel a gazdasági események valódiságtartalmáról
- helyszíni szemle: az ellenőrzés általában akkor alkalmazza, ha a bizonyításnál például szükség van egy eszköz beszerzésének beazonosítására, illetve annak meglétének igazolására

6. JOGESETEK

Az előzőekben igyekeztünk az elmélet oldaláról megközelítve bemutatni a fikтивitás eseteit, az elkövetett csalásokat, az alábbiakban pedig bemutatunk néhány esetet, a tagállamok közötti információcsere alapján tett megállapításokról, Ausztria megkeresésére indított magyar adóalany ellenőrzése során feltárt visszaélésekről, láncolatos vizsgálatról egyrészt exportnál, másrészt belföldön építőipari tevékenység esetén.

Gépkocsi-értékesítés

Többször fordul elő, hogy a magyar állami adóhatóság vizsgálatai egy másik tagállamtól kapott információkéréshez kapcsolódnak oly módon, hogy az adatkérés megválaszolásához szükséges ellenőrzést kapcsolódó vizsgálat is kísér. Ebben az esetben a német adóhatóság megkeresése alapján egy autókereskedő vállalkozás ellenőrzéséhez kapcsolódóan indított az adóhatóság vizsgálatot egy magánszemélynél személyi jövedelemadó, általános forgalmi adó és százalékos egészségügyi hozzájárulás adónemekben. A vizsgálat során az eljáró ellenőrök megállapították, hogy a magánszemély – bár nem a vevőként feltüntetett cég részére – a vizsgálattal érintett adóévben 7 darab gépkocsit értékesített. Annak ellenére, hogy a gépkocsi értékesítések gyakorisága, a tulajdonjogok rövid időszakai és az időbeli átfedések alapján a magánszemély üzletszerű gazdasági tevékenységet folytatott, ehhez engedéllyel nem rendelkezett, illetve azt az adóhatósághoz nem jelentette be. A revízió a magánszemély által megszerzett jövedelmet önálló tevékenységből származó jövedelemnek minősítette.

Az elmondottakból logikusan következően erről a tevékenységről a magánszemély a vizsgált időszakra bevallást nem nyújtott be, bizonylatokkal és nyilvántartásokkal nem rendelkezett. Az adásvételek körülményeit az ellenőrök kapcsolódó vizsgálatok lefolytatásával, nyilatkozatok kérésével térképezték fel, továbbá megkeresték a Vám- és Pénzügyőrséget a gépkocsik származását illetően. A magánszemély bevételeinek és kiadásainak meghatározása érdekében becslési eljárás alkalmazására került sor a rendelkezésre álló adatok alapján. Az így meghatározott bruttó bevételt a magánszemély áfa fizetési kötelezettségének meghatározásához is figyelembe vették. Az üzletszerűen folytatott gépjármű kereskedelmi tevékenység miatt a magánszemély ugyanis az áfa alanyává vált (ADÓ-KÓDEX, 2010).

Fantomcégek valós tevékenységgel

Az áfához kapcsolódóan szervezett többoldalú ellenőrzések növekvő népszerűségét eredményességük is indokolja. Erre jó példa, hogy a közelmúltban zárult le az a bírósági eljárás, amely elutasította egy magyar autókereskedő vállalkozás adóhatósági megállapítással szembeni keresetét. A kiindulási alapot egy osztrák autókerekedő vállalkozás tevékenységének és kapcsolatainak vizsgálata nyomán Ausztria által kezdeményezett többoldalú ellenőrzés jelentette, amelyhez Németország mellett Magyarország is csatlakozott.

Az osztrák, a német és a magyar adóhatóság részvételével végzett ellenőrzések célja egy olyan autókereskedelmi láncolat felderítése volt, amely a három ország jogszabályainak megsértésével, az áfa fizetési kötelezettség kikerülésével Németországban beszerzett használt gépkocsikat juttatott el Magyarországra. Az értékesítési folyamatot koordináló, Németországban működő, de Ausztriában bejegyzett vállalkozás adófizetési kötelezettségének egyik országban sem tett eleget. A vállalkozás a gépjárművek egy részét formailag egy német cég nevében szerezte be, míg másik részét áfa mentesen vásárolta meg. Mivel az osztrák bejegyzésű társaság formailag közösségen belüli beszerzést végzett Németországban, e bejegyzésekre jutó áfát a német adóhivaltól visszaigényelte.

Az Ausztriában és Németországban lefolytatott vizsgálatok azt állapították meg, hogy a gépjárműveket nem vitték Ausztriába, hanem Németországból közvetlenül Magyarországra szállították. Mindezt az is alátámasztotta, hogy az osztrák cég részére sem forgalmi engedélyt, sem tranzit- vagy ideiglenes rendszámot nem állítottak ki. Az értékesítési láncolat e szakaszában a számlákon eladóként az Ausztriában bejegyzett vállalkozás szerepelt, ám minthogy ott tevékenységet nem végzett, az osztrák adóhivatal fantomcégnek minősítette a céget. Vevői oldalon pedig olyan magyar cégek szerepeltek a számlákon, amelyek székhelyükön sohasem működtek, és ténylegesen semmilyen gazdasági tevékenységet nem folytattak.

A továbblépéshez ezért valahogyan fel kellett kutatni a tényleges magyarországi vevőket. Ez az osztrák társaság kimenő számláiból kigyűjtött alvázszámok felhasználásával sikerült. Ezen adatok alapján arra is lehetőség nyílt az ellenőrzés számára, hogy a központi járműnyilvántartás segítségével feltérképezze az autók magyarországi tulajdonosváltozásait. Mindez aprólékos, hosszas munkával járt, mert a központi járműnyilvántartás adatai nem alkalmasak az adóigazgatási azonosításra. Emiatt minden egyes alvázszámhoz egyenként kellett az adóellenőröknek megkeresniük a magánszemély tulajdonosok adóazonosító számát, ami a természetes azonosító adatok

alapján volt lehetséges. Az így azonosított magyarországi végső vevők nyilatkozataira támaszkodva derítette fel azután a revízió a csalási folyamatban résztvevő, az adásvételeket ténylegesen lebonyolító magyar autókereskedő cégeket.

Ezen eljárás során talált rá a revízió egy olyan vállalkozásra is, amely látszólag szabályos gépjármű beszerzési és értékesítési tevékenységet végzett, valójában azonban az ellenőrzés alá vont adózó magyar fantomcégek által kibocsátott fiktív számlákat és strómanként igénybe vett belföldi magánszemélyektől származó szerződéseket használt fel a beszerzési igazoláshoz. (A „fantomcég” minősítés alapja, hogy a számlakibocsátó vállalkozások az adóhatóság rendelkezésére álló címein többemeletes házak gépkocsi-kereskedelemre alkalmatlan, egyes esetekben pontosan azonosíthatatlan lakásai, a főváros építési munkálatok miatt kiürített épületei, valamint a Máltai Szeretetszolgálat és más szervezetek éjszakai menedékhelyei voltak megtalálhatók. Az is a kérdéses Vállalkozások valós léte ellen szólt, hogy az állítólagos ügyvezetők a lakcímükön nem voltak megtalálhatók, illetve tudtukon kívül adataikkal vagy jóhiszeműségükkel visszaélve nyilvánították őket az adott cég ügyvezetőjévé. Az eladóként feltüntetett magánszemélyek pedig gyakran valójában a vizsgált vállalkozás vevői voltak, vagy nem is létezett közöttük semmilyen kapcsolat.)

Az ellenőrök további szabálytalanságként feltárták, hogy az adózó az értékesítések egy részénél a belföldi értékesítésnél alkalmazott általános áfa-szabályok szerint, míg másik részénél a különbözet szerinti adózás szabályainak megfelelően járt el. A különbözet szerinti adózás alkalmazása azonban jogszerűtlen volt, mivel a gépjárműveket nem a szerződésekben feltüntetett magánszemélyektől és nem az azokban szereplő árakon vásárolta meg a gazdasági társaság.

Lánckereskedés exporttal

Az első fokú adóhatóság a H. Kft.-nél általános forgalmi adóellenőrzést végzett 2005. 10. hónapra. H. Kft. mezőgazdasági permetezőgépeket vásárolt RB Kft.-től amelyeket S. országban exportált. A revízió 43 gyanús számlát talált, amelyek adó visszaigénylését jogszerűtlennek nyilvánította. Az ellenőrzés kiindulópontja az adó-áthárítás látszatának megteremtése volt. Kezdetben a két cég közötti gazdasági kapcsolatot és a vitatott számlákban szereplő gazdasági események megtörténtének valódiságát vizsgálták. Ellenőrizni kellett, hogy RB Kft. rendelkezett-e a számlákon szereplő termékekkel, így annak a beszállítóit is ellenőrzés alá kellett vonni. Vizsgálta a G Kft.-vel és az F Kft.-vel való gazdasági kapcsolatát, valamint a G Kft. és a beszállító C Kft. kapcsolatát.

Megvizsgálta azt a körülményt is, hogy a kérdéses típusú mezőgazdasági permetezőgépet csak T Kft. szállította be Magyarországra és nem forgalmazott olyan mennyiségű árut, mint amennyivel a fent említett cégek egymás között kereskedtek. A vizsgálat kiterjedt a H Kft. teljesítőképességének, S. országbeli vevőjével való gazdasági kapcsolatának és a külföldi cég létezésének ellenőrzésére. Kiderült, hogy az RB Kft. tevékenységi körében nem szerepelt a mezőgazdasági permetezőgépek forgalmazása. Szintén nem rendelkezett ilyen tevékenységi körrel sem a G Kft., sem az F Kft. Az utóbbi cégeket a bejelentett telephelyükön nem is ismerték és ott semmilyen áru, alkatrész nem volt.

Az eljáráshoz kapcsolódó adatok, nyilatkozatok, tanúvallomások, külföldi adóhatóságok nyilatkozatai ellentmondásosak voltak, amelyek alapján megállapítható volt, hogy a cégek között valós gazdasági esemény nem történt, az áruk beszállítása, vásárlása csak formailag kiállított számlákon szerepelt. Megállapították még a H Kft. esetén, hogy nem tanúsított kellő körültekintő magatartást.

Az adózó vétett az Áfa törvény, és az Adózás Rendjéről szóló törvény több pontja ellen, így büntetésként pénzbírságot szabtak ki.

Építőipari láncolat

A következő esetben az adóhatóság 2002–2003 évekre a bevételek utólagos átfogó ellenőrzését végezte egy benzinkutas vállalkozásnál, a Tankol Kft.-nél, amely a megnevezett időszakban újjáépítette a telephelyét. Természetesen megvizsgálták az építkezésből származó számlákat is. Ismertté vált, hogy a Tankol Kft. az építési munkálatokkal megbízta az Épít Bt.-t. A generálkivitelező a munkát NAP Kft.-vel és a HOLD Kft.-vel végeztette. A revízió során a HOLD Kft. számláiban nem találtak hibát. A NAP Kft.-nél viszont nem ért véget a láncolat, ugyanis a Laguna Kft. -t vette igénybe, akik a munkát Gipsz Jakab alvállalkozónak adták tovább. Az ellenőrök megvizsgálták Gipsz Jakab 5 cégét is. A vizsgálat alapján megállapítható volt, hogy a munkákat nem az alvállalkozói láncolatban szereplő gazdasági társaságok végezték. Így a NAP Kft. számlázása alapján az Épít Bt. által kiállított és a Tankol Kft. által befogadott számlák nem hitelesek, ezért az áfa-visszaigénylése jogtalan volt.

A Beruházó Kft. fellebbezett az elsőfokú ítélet ellen, arra hivatkozva, hogy a közte és az általa megbízott Épít Bt. között minden jogszabályszerűen történt. A bíróság e fellebbezést elutasította azokkal az indokokkal, hogy nem állapítható meg, hogy ki végezte a beruházást, továbbá a vállalkozó nem tanúsított kellő gondosságot, így a maximális mértékű büntetést szabta ki.

A számlák esetében vizsgálni kell, hogy tartalmilag és formailag hitelesek-e, a számlán feltüntetett gazdasági esemény a valóságban megtörtént-e, illetve a számlákon szereplő felek között valósult-e meg. A revízió ebben az esetben azt állapította meg, hogy a gazdasági esemény nem a számlán feltüntetettek alapján jött létre.

7. BÜNTETŐFELJELENTÉSEK

A dolgozatunkban bemutatott fiktív számlázással kapcsolatos jogsértő magatartásokat követően büntetőfeljelentés megtételére kerül sor a bűncselekmény észlelése esetén. Leggyakrabban előforduló Büntető törvénykönyvben (továbbiakban: Btk.) rögzített törvényi tényállások, amelyek a fiktív számlák feltárása kapcsán feljelentést eredményeznek: az adó-, társadalombiztosítási csalás, csalás, számvitel fegyelem megsértése, gazdasági adatszolgáltatás elmulasztása, magánokirat-hamisítás, illetve sikkasztás. Fiktív számlák észlelése esetén az elkövetői minőség, illetve a szándékosság bizonyítása a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személy vonatkozásában különös jelentőséget kap. A szándékosság az adócsalás központi eleme.

Bűncselekmény alapos gyanúja esetén a büntetőfeljelentés megtételére nem minden esetben az ellenőrzések befejezése, illetve a megállapítás jogerőre emelkedése után kerül sor. Ha a vizsgálatot végző revizor már az ellenőrzés folyamán észleli a bűncselekmény alapos gyanúját, megtörténik a feljelentés.

A büntetőfeljelentések száma 2010. évben az előző évhez képest 5 százalékos növekedést mutat. A feljelentésekben szereplő elkövetési érték vonatkozásában az előző évhez képest némi csökkenés tapasztalható. Említést érdemel az elkövetési érték kapcsán, hogy az a 2010. évben jelentősen, közel duplájára növekedett a személyi jövedelemadó és a társasági adó adónemben. Az adóhatóság – az elmúlt évekhez hasonlóan – az esetek túlnyomó részében 2010. évben is adócsalás, csalás és csalás kísérlete, valamint ezekkel halmaztatban magánokirat-hamisítás bűncselekmények elkövetésének gyanúja miatt kezdeményezett büntető feljelentést. A feljelentésekben kifejtett történeti tényállások az eddigiekhez hasonlóan zömében fiktív számlák befogadásán és az áfa bevallásokba való beállításán alapultak. A fiktív számlázások körében ez évben is „népszerű területnek” számítottak az építőipari szolgáltatások, a számítástechnikai eszközökkel, ruházati termékekkel, gépjárművekkel folytatott kereskedelem. Az ügyek nagy részében megfigyelhető, hogy a csalás, adócsalás bűncselekmények megvalósításához és leplezéséhez „jól” kiépített, kiterjedt, személyi-gazdasági összefonódásokkal teli, olykor határon túlra nyúló számlázási láncolatokat alakítanak ki az elkövetők. Ezen láncolatok kiépítésének, valamint sok esetben a körbeszámlázásnak a gyanúját is felvető ügyekben gyakran kiemelkedően magas elkövetési értékekkel lehet találkozni.

A fentiekben nevesített bűncselekményeken túl az adóhatóság munkája során észlelt gyakori bűncselekmény volt még 2010. évben: a közokirat-hamisítás, a gazdasági adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása, a számvitel rendjének megsértése, a csődbűncselekmény, valamint a zártörés. Ez utóbbi bűncselekmény miatt megtett büntető feljelentések számában 33 százalékos növekedés figyelhető meg az elmúlt évhez képest (APEH Bulletin, 2010).

ÖSSZEGZÉS

Dolgozatunkban elsősorban a feketegazdaság egyik legelterjedtebb jelenségét, a fiktív számlákkal elkövetett visszaéléseket, illetve azok típusait próbáltuk bemutatni. Kutatásunk során bepillantást nyertünk a nem egyszerű ellenőrzési tevékenység folyamatába, valamint a feketegazdaság elleni küzdelem bizonyítási eszközeibe.

Becslések szerint Magyarországon az adóelkerülés nemzetközi összehasonlításban is nagymértékűnek tekinthető. Elemzésünkben ismertettük a leggyakrabban előforduló adóelkerülési módokat, mivel a különböző típusok eltérő megoldást igényelnek. Nemzetközi tapasztalatok alapján az adócsökkentés önmagában nem eredményez látványos javulást az adófizetési morálban.

Jelenleg tárgyalja az országgyűlés a kormány által benyújtott törvényjavaslatot az eva megszüntetéséről. Véleményünk szerint a hatályban lévő eva törvény a színlelt szerződésekre ösztönöz, mert az eva alanyok a gazdaság más szereplőivel szemben kevesebb adót fizetnek be a költségvetésbe. Eva alanyok esetén a társadalombiztosítási járulékok alapja független a tényleges jövedelemtől. Emellett az eva ronthatja az adórendszer adófizetők által érzékelt igazságosságát és ezen keresztül az adómorált.

Az adóelkerülés két lehetséges formája az adótervezés és az adócsalás. Míg az adótervezés egy olyan folyamat, ahol kihasználják az adórendszer hagyta hézagokat, addig az adócsalás illegális. Az adócsalás gazdasági bűncselekménynek számít, amelyet adóhivatali ellenőrzés során derítenek fel, és pénzbüntetéssel szankcionálnak.

Az adótervezés esetére a megoldás az adórendszer oly módon való megváltoztatása, amely megnehezíti a szabályok kikerülését. Az adócsalás megoldása már egy jóval nagyobb problémakört vet fel. Mindenképp fontos az adómorál javítása, az „ellustult, igénytelen emberek” visszavezetése a munka világába, amelyhez azonban új munkahelyek biztosítására van szükség. Véleményünk szerint luxus több ezer, munkára képes embert szociális segélyből eltartani. Ennek megoldására tett kísérletet a jelenlegi kormány, amikor közmunkaprogramja keretében több ezer ember foglalkoztatására tett javaslatot indítványában, amely szerint a szociális segély juttatását megvonná azoktól, akik nem fogadják el a közmunkát.

Összefoglalva: a szankciók, és azok emelése nem visszatartó erő a csalási kísérleteknél. Mindenképpen szükséges a jogszabályok módosítása, szigorítása, a kiskapuk bezárása, amelyre a következőkben teszünk javaslatokat:

1. Ha az adózó a megbízólevelet aláírta - amellyel az ellenőrzés kezdetét vette -, azonban a vizsgálat során elérhetlenné válik, lehetőség van ügygondnok kirendelésére, aki a továbbiakban átveszi a társaság képviselőjére jogosult személy funkcióit. Problémát jelent, ha az adózó a vizsgálat kezdetekor elérhetetlen, így a megbízólevél aláírására sincs lehetőség, ebben az esetben jelenleg nem alkalmazható az ügygondnok kirendelése. Így az adott társaság – akár gazdasági láncolat szereplője - ellenőrzése meghiúsul, megmenekül a jogkövetkezményektől, azonban nagy összegű fiktív számla kibocsátásával, illetve szinte ugyanannyi beszerzést terhelő előzetesen felszámított áfa bevallásával - amelyről adott esetben nem is rendelkezett számlával – minimális adókötelezettséget vall be, így károsítja meg a költségvetést. Az ügygondnok kirendeléséről szóló jogszabályt (Közigazgatási Eljárási Törvény) javasoljuk úgy módosítani, hogy az ügygondnoknak joga és kötelezettsége legyen aláírni a megbízólevelet, azaz teljes jogkörrel járhasson el azoknál az ellenőrzéseknél, ahol a képviselő elérhetetlen.

2. Amennyiben a képviselő nem magyar állampolgár, kézbesítési megbízott jár el a társaság ügyeiben, akinek kötelessége továbbítani a képviselő részére a levélküldeményeket, illetve ezek továbbítását, átvételét köteles igazolni a NAV felé. Egyre gyakrabban fordul elő, hogy a kézbesítési megbízott sem veszi át a küldeményt, vagy nem igazolja azok továbbítását, így az előző pontban ismertetettek alapján szintén akadályokba ütközik az ellenőrzés megkezdése. Álláspontunk szerint megoldást jelentene, ha a kézbesítési megbízottnak azonos jogosítványai lennének, mint a képviselő személyének. Ebben az esetben nincs lehetőség a kézbesítési megbízott szankcionálására, így nincs visszatartó erő, amely jogkövető magatartásra ösztönözne.

3. Célszerű lenne a cégbírósi bejegyzések szigorítása. Jelenleg a cégbíróság nem ellenőrzi, hogy az adózó által székhelyként bejegyezni kívánt cím valós-e (nem létező házsámok bejegyzése is megtörténik). Amennyiben a cég tulajdonosai között külföldi társaság szerepel, a cégbíróság nem vezet nyilvántartást a külföldi társaság összetételéről, vagyis az összefonódások, a vagyonkimentések nem állapíthatók meg az adóellenőrzés során. Megoldást jelentene, ha az elektronikus bejegyzés során a külföldi társaságban résztvevők adatai is kötelezően bejegyzésre kerülnének.

4. A formailag szabályos számlát kibocsátó adóalanyok működő cég látszatát keltik, azonban ha a társaság székhelyére, telephelyére postázott küldemények visszaérkeznek, majd a helyszíni revízió során megállapításra kerül, hogy a bejegyzett székhelyen, telephelyen nem található a vállalkozás, az ellenőrzés szintén megghiúsul. A jelenlegi gyakorlat szerint a cég fiktivitását megállapítani kizárólag erre alapozva nem lehet, bizonyítani kell, hogy az adott cég személyi- és tárgyi feltételekkel nem rendelkezett. A problémát véleményünk szerint megoldaná az áfa törvény módosítása, miszerint az adóalany által kibocsátott számla a számlabefogadót áfa levonásra nem jogosítaná. Ilyen esetben a számlabefogadó ellenbizonyítással élhetne, és a gazdasági partner valós működése esetén adólevonási jogát gyakorolhatná.

5. Gazdasági társaságot bárki alapíthat, aki jogképes. Javasoljuk, hogy kivételként beépítésre kerüljön a Gt. törvénybe, hogy olyan személy, aki egy társaság képviselőjére volt jogosult, amely felszámolás alá került, ne lehessen egy új cég képviselője legalább 10 éven belül.

6. Az Art. törvényben rögzítésre került, hogy az adózót értesíteni kell, amennyiben kapcsolódó ellenőrzés, külföldi adóhatóság megkeresése vált szükségessé stb. A vizsgált adóalany tehát az ellenőrzés menetének minden lépéséről, mozzanatáról értesül, és annak kivédésére megteszi a szükséges intézkedéseit (pl. felveszi a kapcsolatot a külföldi üzleti partnereivel, akikkel megbeszéli azt a taktikát, hogy hogyan játsszák ki az adóhatóságot, mit nyilatkozzanak, és milyen bizonylatokat adjanak át). Véleményünk szerint ez a kötelező erővel bíró előírás az adózók számára kedvező, ezáltal nem tárható fel a valós gazdasági esemény, így a bizonyítás nehézségekbe ütközik. Előzőekben részletezettek alapján javasoljuk, az Art. ezen jogszabályi előírásának hatályon kívül helyezését.

Az általunk javasolt megoldásokkal véleményünk szerint még hatékonyabbá lehetne tenni a visszaélőkkel szembeni fellépést, visszatartó erőt jelentene az állampolgárok számára.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

Farkas A. – Benyovszky Zs. – Gayerhsznné Hajós Zs. – Kovács-Kozma Zs. – Rónai G. – Boda P. – Száraz T. (2011): Az általános forgalmi adóról szóló törvény egységes szerkezetben, magyarázatokkal. SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt., Budapest

Bodoki G. (2007): Szakkriminológia jegyzet

Herich Gy. (2008) Adótan. PENTA UNIÓ Oktatási Centrum Kft.

Kabai M. – Kovács Á. – Magóné dr. Pálos M. – Németh A. – Papp A. (2011): Az adóeljárási törvény egységes szerkezetben magyarázatokkal. SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt., Budapest

Krekó J. – P. Kiss G.(2007. szeptember 12.): Adóelkerülés és a magyar adórendszer. MNB-tanulmányok 65.

Krekó J. – P. Kiss G. (2008. április): Adóelkerülés és adóváltoztatások Magyarországon. MNB-Szemle

Nagy L. (2003): Adóellenőrök kézikönyve. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt, Budapest

Egyéb dokumentumok

Adó és Ellenőrzési Értesítő. 12. szám – 2008. november 21.

ADÓ–KÓDEX. XIX. évfolyam 2010/4. szám

Adó, Vám és Illeték. XV. évfolyam 10. szám 2008. október

Áfa–Kalauz. VII. évfolyam 2010. 5

APEH Bulletin (2010)

Nemzeti Adó- és Vámhivatal Ellenőrzési Kézikönyv (2011. március 16.)

Internetes források

http://index.hu/gazdasag/magyar/2011/07/11/15_milliardos_szamlagyarra_uzletelhetett_a_z_electro_world/ (letöltve: 2011. október 28.)

http://nav.gov.hu/nav_kezdolap/hirek/ertekpapirkeszletet_zaroltak.html (letöltve: 2011. október 31.)

<http://www.mkogy.hu/irom39/01498/adatok/fejezetek/42.pdf> (letöltve: 2011. október 15.)